

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

У СПОМЕН

† Војиславу Ј. Илијћу.

Месника дичног и лично сам знао,
Па то ми јоште повећава јад, —
Та зар је збиља у хладни гроб пао
Мисли и срца онај дивни склад?
Погледа благог они нежни зраци!
Зар су их вечни покрили облаци!...

Некад сам с њиме о, времена мила!

И с другом браћом пров'о многи трен,
Је л' на ком челу таштина се вила, —
Али он никад не беше јој плен
Сушту си смерност чит'о из очију,
К'о да не беше највећи од свију,

Па сад та душа, нежност неизмерна,
Изгубљен уздах и утрнут плам,
А топло срце и десница верна
Сад ништа друго до пепео сам!
Умилни певче, што си све освајо,
Зар си се збиља за увек притај'о?...

Но заман питам, не може се тиме
Опроврх' јави и неудес клет,
Бореј је духн'о и под дахом зиме
Песник је свен'о као нежни цвет.
Бореј је живот свакидашњих дана,
Којем и вечник тешко одолева

К'о Немац Шилер те је среће био
(Ма што је овог народ горостас)
И он је многи јад и чемер пио,
Што трује живот, гуши дах и глас.
Ману их људи у беди да живе,
А мртвим после чуде се и диве.

Ал' немој за то роптат', земски сине,
Генијев то је од искони лик:
Ко се за венцем лорововим yine,
Тај мора трпет', јер је мученик.
С ловором трње заједно се вије,
Без трпње, муке, вечне славе није.

И нашег певца сред животног јутра
Кад самрт снађе и клону му лет,
Пре не баш незнан, и већ првог сутра
Међу га срца у вечити свет.
За мрачно данас сви му сад у вају
Сву светлу вечност у замену дају.

Но заман туже, заман плачу сада
И младог жића жале тужни крај;
Погружен с бола, прекора и јада
Заман га тражи цео нараштај.
Певца, ком свака песма свет је мали —
Еј, шта би, шта би сад за њега дали!?

Тако ће исто и божица Лада
Кад стане цвећем китит' дб и луг,
У заман цвилит' и питати млада:
Где јој је верни изабраник и друг?
И Љело хитри док стане да леће,
Заман ће тражит', — певца наћи не ће!

Док сви га траже, он на небу песме
Комета некад — сад прекин'о лет,
Около њега к'о жаца повесме
Ниже се коло, читав мали свет.
К'о око фиксе сад крај њега лете
Трабанти мали и лаке планете.

А гроб му хладни, ма што смрћу студи,
 Колену сваком биће велик дар,
 Јер он ће живот будити у груди,
 У духу пламен, а у срцу жар.
 Ту тамјан славе, који згаснут' не ће,
 Многу ће искру у пламен да креће.

Богове песник волео је силне,
 Често се духом вин'о пред њин трон,
 Вио им хвалу и песме умилне —
 Па и сад тамо отиш'о је он,
 К'о што је свећер вол'о им узнићи, —
 Само што сад се не ће више сићи.

Љубомир Логић.

ШТА НАМ ВРЕДИ НАША ШКОЛА.

Призната је истина, код свију образованих народа, да школа, после куће, има одсудна уплива на човека и да му поглавито она даје правац, којим ће се кретати у животу и раду за сав потоњи практични живот. Отуда је то отимање, то јагмење за упливом над школом, што га данас води црква и држава и са чега и народи напрежу своје силе, да само очувају свој уплив над школом и просветом.

И ми Срби опазили смо издавна, да школа народна много вреди за духовни и морални живот човеков, те смо сваку прилику тражили, да у своме кругу одомаћимо своју школу и пастили смо се од увек, да подижемо што више својих школа, у коме ће се наш подмладак напајати духом и свешћу наше народне особине.

Тим поводом је народ наш основао још пре 100 година за мушкку децу гимназију у Ср. Карловцима а мало доцније и у Н. Саду, а пре 20 година основао је за женско више образовање, и три више девојачке школе: у Нов. Саду, Панчеву и Сомбору.

Нас се, на овом месту, не тичу мушке школе, о њима ће други водити разговор, ал нас се тичу ове три више девојачке школе.

Ваљало је, да прођу пуних 15 година, док се нешто спријатељили наши родитељи с ова три виша женска завода. Све до пре 5—6 година, једва су ове школе могле да накупе у своје закриље 70—80 ученица, тек у последњим годинама допире број у 100 и нешто више, а међу тим били су пуни сви „костери“ и сви „институту“ у околини са нашом женском децом, па чак и они у Будимпешти и Бечу бројали су десетинама нашег женског подмлада.

Ми немамо ништа против, да деца уче стране језике, да виде више света, да се упознају са страном књижевношћу, особито оних класичних народа на западу; али то све треба да дође тек после оног општег образовања, тек пошто се дете упозна са својом књигом, својим језиком и својом прошлошћу. Човек треба да упозна прво своју кућу, своју околину, па тек онда да се отисне у свет, тако ће тек заволети оно место и ону околину, у којој је поникао. Па тако ваља да се поступа и са образовањем.

Пустите децу, да упознају свој народни језик, своје песме, своју историју, па онда му пружите стране примере; прво оно што је близу, па тек онда ваља прећи на оно, што је даље, то је још пре 300 година рекао један од најмудријих и најславнијих педагога, наш славенин Јан Амос Коменски.

Ал наши родитељи, и то баш поглавито женска страна, која одлучује у дому са судбином женске деце, баш оне раде противно том природном правилу.

Наше многе матере, особито оне из бољих и отменијих кућа и не проговарају с дечицом својом српски, него га већ из колевке уче туђем језику, миле му туђу песму; а и оне матере што проговоре с децом својом српски, не могу да дочекају с њима ни оно доба, да им деца изговарају чисте речи, а већ им траже страна забавишта, туђе куће и стране учитељке, да их само што пре накључају туђим речма. Матерама, што су оскудне, у своме месту, у страним школицама, или којима не дозвољавају материјалне прилике, да узимају у кући страну учитељицу, те однесу своју женску децу већ из II или III разреда осн. нар. школе у туђе заводе,

тек да што пре забораве оно мало српски што су научиле; те тако се силна наша деца, баш из бољих кућа, и данас, поред три српска виша женска завода, јатомице одводе у туђе заводе за више и *боље* (?) образовање, као што се обично вели.

Па куд нас је одвело то?

Одвело нас је у немар (антипатију) и равнодушност (индиферентизам) према свим одношајима народним и ми не можемо ни предавањима ни писањем да пробудимо у Српкињама заинтересовање за наше опште народне потребе; а иде најтеже и најспорије баш у оном делу народа нашег, који би био позван, да води коло у женској друштвеној половини на свима корацима, где се народна потреба укаже

Ево се већ 20 година навршило, како су у нас с ове стране поникле добротворне женске задруге и ево пуних 8 година траје, како ми с овог места позивамо, доказујемо, преклињемо, да се образују оваке за друге, бар по већим местима, јер видимо, да се приближује време, кад ће нам сав народни значај спасти на саму кућу и по родницу, па стрепимо, да нас ти кобни дани не затеку с овако слабо спремним матерама, с овако слабо наоружаним Српкињама, које ће имати да одбијају од наших породичних прагова велику туђинску навалу, која се свом снагом и подмуклим путевима приближује нашој кући.

Па какав резултат свести добисмо од нашег толиког рада и заузимања за ту лепу идеју удружења?

Једва се за 20 година удружило 13 задруга у ужој Угарској (са Панчевом) 5 у Хрватској и Славонији од којих је она у Руми већ и заспала, 1 у Далмацији и 1 у Босни и Херцеговини, свега 20, те тако долази 1 задруга на годину, па и од ових је већи број поникао у варошицама, где је слабија женска и мушка интелигенција, а мањи број у варошима.

Шта отуда следује, да је родољубље и српски понос већма одомаћен у оним местима, где је мањи број Српкиња, што се училе и васпитале по туђим заводима. Знак је да српска свест не напредује с просветом, него опада и гаси се баш у нашим бољим и отменијим кућама; а то

нас плаши и у бригу баца за нашу будућност с ове стране. Да је свест српска међу нашим старијим Српкињама из старијих времена јаче утврђена, зар би Панчево, Сомбор, Земун и друге наше веће и интелигентније вароши морале чекати 20 година, док се растопи у грудма њиховим ледени индиферентизам и да се загреју за тако племениту и узвишену идеју удружења свога за опште добро и напредак свога рода? Заиста не. Па и овом приликом, које устао у Панчеву, да разбукти одушевљење у тамошњим старијим и млађим Српкињама за ову идеју? Бивше ученице тамошње српске више девој. школе. Па зар тај жив пример не показује, колико нам вреди за женски нараштај наше српске више девојачке школе! За нас је то значајна појава, баш за ово доба и ове прилике, где се све окоило против нас, нашег имена, нашег језика и сад већ и наше св. православне вере. Нама су сад више но икад потребне јунакиње, од оваког кова, које ће нас соколити и одушевљавати на истрајну борбу за свој опстанак, а не онаке, које ми морамо будити, бодрити и позивати на свету дужности, које још не познају сласти свога језика, не знају за славу својих предака, не осећају љубави према својој св. православној вери.

То што ми тражимо од наших отменијих Српкиња то не ниче на стаблу туђе образованости, та, плам родољубља српског не гори у „кlostерима“ и страним „институтима“, тако семе ниче само у нашој српској вероисповедној школи.

У образованом свету поштују се најјаче они људи, који чувају и на највишој висини држе своје народне тековине и особине. Нећете чути од Француза, Инглеца, Немца па и Мађара и Румуна, да се стиди свога језика, свога имена и своје вере, сваки се то надмеће да буде бољи, поноснији, патриотичнији син свога племена; само се у нас опажа жудња за туђим, за страним, само ми ценимо више туђе, но своје и то баш онај део народа нашег, који треба да носи буктињу свога поноса и да предњачи у пожртвовању и одушевљењу за својим светињама и нама мушкима.

Но то су последице нашег слабог мара за више женско образовање. Ми смо дуго времена оставили сав женски нараштај без икакве наставе, а кад смо му почели пружати вида, а ми смо му износили лажне, туђе предмете за углед, те смо га отуђили од наших светиња и данас тај нараштај слабо познаје свој језик, своју веру и своју прошлост, а што ко не познаје, не може ни волети, па ни љубити.

За то морамо што пре скренути на други пут, морамо што више својих завода подизати и у њима наш женски на-

раштај гонити, да се ту напаја чистотом народних светиња, па кад се ту оснажи душом и телом, можемо га онда пустити и у стране заводе, у туђе руке, без опасности, да ће нам се народна особина затрти и да ће се збрисати из груди Српкињица онај мирис, што заноси Србина и његову душу.

Панчевачкиње су својим поступком оправдале позив наше више девојач. школе, а животом и јавним радом потврдиле наше назоре, за то, нека је: Слава Панчевкињама!

ГВОЖЂЕ.

Куд год се окрене домаћица, ма какав кућевни посао да се ради, ретко ће то кад проћи без ствари која је направљена од гвожђа.

Кад ради у кујни, ту су ти силне гвоздене ствари: нож, сатара, па сад већ и гвоздени судови, лонци, шерпење. Ако хоће штогод да сашије, ту ти је игла, маказе, шиваћа машина. У опште за какав се год посао ухвати домаћица у кући, ретко ће кад проћи без какве гвоздене ствари.

Но у колико више налазимо гвоздених ствари код разних заната. Скоро сва опрема, сви алати су сад од гвожђа. Па не само да су разни алати од гвожђа, но има заната, који баш са самим гвожђем и раде. Ту вам је ковачки занат, па браварски, па лимарски и још други.

Кад погледимо сад на карту ма које државе у Европи, ми ћемо видети, како је жељезничком мрежом испреплетена; а за градњу жељезница се гвожђе у великој мери употребљује. Цео пут, по коме жељезничка кола иду, гвозден је. Кола у свом дољњем делу од самог су гвожђа. Друге опреме на жељезници су такођер од гвожђа.

Парне и друге машине су такођер од гвожђа; у новије доба видимо да се већ и при зидању кућа гвожђе употребљује место дрвених балвана, а има у свету и таквих кућа, које су од самог гвожђа зидане, тако, да на њима осим стакла нема ничег другог, осим гвожђа.

У опште видимо, да је гвожђе сад така ствар, која све више и више истискује све остале ствари из употребе, што год може бити гвоздено, све се сад од гвожђа прави; прави се чак и оно, за чега се држало, да не може бити од гвожђа. И то ширење и отимање маха, истискивање других ствари гвожђем, спада баш у данашњи век; у наше доба је гвожђе постало тако, да се даје употребити за свашта. А постало је за то, јер су људи измишљавањем разних справа могли дотле да га дотерају, и ко зна шта још предстоји идућем веку, ко зна шта ће још све бити онда гвоздено?

Но није то увек тако било. Док су људи у врло простим околностима живели, док нису имали такве и толике потребе, док нису имали таквих начина за добивање гвожђа, онда се гвожђе скоро само на кућевне справе ограничило. Било је шта више и таковога времена, када људи гвожђе нису ни познавали, када су своје покућство, што је сад гвоздено, правили од бронса, или у још старијим временима од камена.

Гвожђе је метал, као што је то и сребро, злато, бакар, олово и т. д., но није оно такав метал, кога људи од најстаријих времена познају, има метала, који су много старији, т. ј. људи их из много ранијег доба познају, но што су познали гвожђе.

Па одкуда је то, да се тако преважан

метал, без чега се сад ваљда не би знали ни маћи, одкуда да је он међу људма најпозније познат? Одкуда је то, да су људи пре познавали злато, бакар, калај и сребро, па и остале метале а за гвожђе да још нису знали?

То је отуда, што се сви ови изређани метали налазе у земљи готови, чисти, а гвожђе, најважнији међу њима за човека, не налази се на читавој земљи нигде готово, чисто, не налази се тако, да га човек може само узети, па одмах ковати или разне ствари од њега правити, већ се налази сасвим другчије, скривено. Па човек је пре упознао оно, што лежи пред њиме готово што се сјаје, него оно, што је пред њиме скривено, што мисли, да је камење и земља.

На земљи нашој дакле нема гвожђа готовог, него морају тек да га људи зготовљавају.

Знамо, да ексери, који су у капије и тарабе укуцани, да после неког времена на киши и влази захрђају, тако, да после можемо са њих ту хрђу као жут или првенкаст прашак састругати. Тај прашак је постао истина од гвожђа, али није више гвожђе; у томе прашку има гвожђа, али оно није више само тамо, не изгледа нам више да је метал, и пре би рекли, да је каква земља.

Има у нашој земљи много таког камења што изгледа као та хрђа, или у коме има таког прашка као што је хрђа. Из тог камења добијају људи гвожђе, и тако се камење зове *гвожђана руда*.

Ове се гвожђане руде у разном облику налазе свуда по нашој земљи где мање, где више; и оне државе, које су у тим рудама богате, а имају поред тога и доста угља, те државе и много гвожђа производе. Така земља је Енглеска. У Енглеској не само да има много гвожђаних руда, и не само да има много угља, него угљени мајдани су близу ових гвожђаних, или су баш и заједно, па је онда лако у њима гвожђе добити. С тога и јесте Енглеска у производњи гвожђа међу свима државама у свету прва. Знам, да је и многа домаћица, при куповању, чула од трговца „али узмите само, и ослоните се

на мене, то је прави енглески челик“.

Гвожђе се из његових руда мора топити; а топи се у нарочитим пећима за то удешеним. Те су пећи око 15 метара високе и направљене су баш код улаза у мајдан (ако је бреговит предео) тако, да се оно камење носи (гвожђане руде) на колицима преко начињене ћуприје, која спаја отвор мајдана и горњи део пећи, па се у горњи отвор (гротла) изручи. Друга колица вуку са друге стране угаљ, па га сипају такођер у пећ. Тако сипају у пећ таван камења, таван угља. Кад напуне пећ, онда запале угаљ, и за неко време почне сав угаљ у пећи да горе. Од те јаке ватре се и камење почне топити, па пролазећи кроз усипан угаљ, овај одузима све оно, чега треба гвожђе да се опрости, па да остане само као метал. Тим топљењем се слеже све што је у пећи, а они одозго сипају на ново оно што је на реду, било угаљ, било камен.

Гвожђе које се сад у пећи, помоћу угља, оделило од својих сапутника, које је сад дакле само за себе, метално, то гвожђе је од те јаке ватре у пећи истопљено, течно. Камење, што је у пећи, такође је истопљено течно. Обе ове течности сливају се доле, и скупе се у дољем делу пећи; гвожђе као теже, доле, а камен, као лакши, горе. Баш као кад успемо зејтин на воду; вода ће бити на дну, као тежа, а зејтин плива над водом, као лакши. Гвожђе има свој отвор, куда из пећи излази на поље; а истопљен камен опет свој отвор, куда излази. Но то не тече непрестано, они раденици тамо знају већ, кад се у пећи толико накупило, да треба отворити. То бива обично сваких 6 сати. Онда пред онај отвор, куда ће истопљено гвожђе излазити, подмећу као неке тепсије, и те тепсије напуне истопљеним гвожђем, кад се то охлади, имамо погаче од гвожђа. На другој страни, где тече истопљени камен, могу се такођер калуни подмећати (у облику цигље), па кад се охлади, имамо камените цигље, које су тако глатке као да су од стакла. Тима цигљама онда калдрмишу путеве и стазе, као што се то може видети око Решице и Анине у Банату.

Овамо тече дакле гвожђе и камен, а онамо горе непрестано досицају, тако, да та пећ никад не престаје радити, дању и ноћу, радним даном и свецем, увек се тамо топи, докле год пећ може да издржи. А то бива од прилике 8—10 година. Кад пећ изда, онда је сруше, па зидају нову.

Тим начином се добија *ливено гвожђе*. Оно је понело собом из пећи много угља, измешало се и са нешто истопљена камена, па је крто, може се чекићем разбити. Од њега су ливене наше гвоздене пећи, гвоздени стубови, разна постоља за машине, они дебели гвоздени лонци, табле гвоздене и још много друго. Али ништа се од њега не може направити, чиме се сече, што се таре, окреће, од њега није направљен ни један део какве машине, осим постоља, на коме справа лежи.

Кад се те погаче гвоздене, или ливено гвожђе у другчијим пећима поново истопе, па се врелим ваздухом одвади угљ, а после тога јаким ковањем или гњечењем, истерају или изгњече они остатци камена из њега, онда се добија *ковано гвожђе и челик*. Челик постаје, кад се радња пре прекине, кад дакле мање угљ одвадимо, а ковано гвожђе, кад више угља одвадимо. Од воље нам је дакле, да из оних погача правимо или челик или ковано гвожђе.

Они занати, који са гвожђем раде, раде то или челиком или кованим гвожђем. Све што ковач, бравар изради, може израдити или од кованог гвожђа или може од челика. Челик може да постане и мекал, а може и врло тврд и крт.

У гвожђарницама се продају гвоздене осовине за кола, шине, жице гвоздене, танке плоче гвоздене (црни блех). То је све прављено од кованог гвожђа. Оне друге гвоздене ствари, као ножеви, сикире, ашови, будаци, маказе, игле и још многе друге ствари што треба да су врло тврде, прављене су од челика.

Врло је занимљива и фабрикација појединих гвоздених предмета; али није уједно и тако проста. Шиваћа игла н. пр., која је сад врло јефтина, мора у фабрици да прође кроз много руку, мора њих 10 раденика да на њојзи 70 разних послова раде, додавајући је један другом, па кад је све руке прошла, онда је тек готова игла. Али с тога је фабрикација брза, јер тако може да се за један дан у фабрици направи 48,000 комада игала, док онда, кад би сваки раденик сам сву иглу израдио, не би могао више направити од 200 комада. Из овога се види, да је подела рада много пробитачнија и да се много више уради онда, кад се зна, шта је чији посао.

Од утрошеног рада зависи и цена саме ствари. Један килограм гвожђа, н. пр., кошта у дућану неколико новчића, док килограм злата иде у хиљаде форината. Па опет човек радњом може да дигне цену и саме гвожђу, јер кад би се од тога килограма гвожђа израдила сама вита пера (федери) за цене сатове, онда би тај килограм гвожђа у цени далеко надмашио вредност злата.

Од челика се и разнo оружје прави. Из наших народних песама знамо за Новака ковача, који је таке сабље правио, да је њима и наковањ пресекао! Даље се често спомиње и сабља „димишћија“. А „димишћије“ су биле из Дамаска, које је место онда у разним гранама индустрије, особито у гвозденим стварима, на великом гласу било.

У данашњем веку је гвожђе господар у индустрији, у земљорадњи, у свему. Па у славу гвожђа и његове велике употребе у овом веку подигао је Ајфел у Паризу, о прошлој изложби горостасан споменик, кулу од самог гвожђа, 300 метара високу тако звану „Ајфелову кулу“, која ће још за дуго времена бити сведок човечје вештине и његовог ума.

Ла—.

ДОПИСИ.

Панчево, 24. фебруара 1894. — (Добротворна женска задруга у Панчеву). — Има већ више година како се покренула мисао да се овде у Панчеву оснује „Добротворна женска задруга“; но до скоро је та ствар остала при самој речи. Нико се не хтеде примити те тешке задаће, да озбиљно поради на остварењу те лепе замисли. Сад се пак показало шта може озбиљна воља и одушевљење да учини. Нема ни пуно месец дана, од кад се у колу овдашњих млађих госпођа пробудила по ново ова лепа мисао о женској задрузи, па кад се оне озбиљно латише посла и пођоше купити чланице, нађоше код овдашњих старијих госпођа најлепшег одзива и потпоре. Младе госпође не пожалише труда, него зађоше од куће до куће, и труд им не беше узалуд, јер за осам дана скупише 120 чланица. Овом приликом су Панчевке опет показале, колико им на души лежи свака племенита мисао, и како су увек спремне, да својом дарожљивом руком материјално потпомогну сваку хуманитарну цел.

Ономадне у уторак 22. фебруара по подне одржан је збор у дворани срп. више дев. школе који је био врло лепо посећен. Било је присутних до 70 госпођа и госпођица, које су тим лепим одзивом и одушевљењем показале, колико им остварење „Добротворне женске задруге“ на срцу лежи.

Збор је поздравила гђа Даринка Милутиновићка лепим кратким говором, и предложила за начелницу гђу Олгу пл Јагодићку. На овај предлог одјекнуло је једногласно „живела“. Гђа Јагодићка се не хтеде одмах те почести примити, но кад јој збор не уважи наведене разлоге, заузео она на поновљене молбе председничко место. За перовођу буде једногласно изабран професор више дев. школе г. Јован Поповић, који се у неколико топлих речи захвали на поклоњеној му части, уверавајући збор, да ће задрузи својим знањем и умењем колико може свесрдно послужити.

За тим буду на предлог гђе начелнице једногласно изабране за њеровнице записника гђе Анка К. Милутиновићка, Драгиња др. Ђ. Лазаревића и Љубица Т. Деспотовићка. После свега овога дође на ред читање и претресање правила, која је међутим ужи одбор већ у напред спремио био. Правила су читана главу по главу и тачку по тачку, где се нашло за добро учињене су неке мале измене. Најживља дебата се развила, кад се поведе реч о заштитници задруге, па се најзад све чланице сложиле и прогласише за заштитницу Малу Госпојину (као што је и у новосадске задруге) у жељи, да би она постала заштитницом свију српских „Добротворних женских задруга“.

Тако се свршио овај први збор у највећој слози, уливши нам свима најлепшу наду, да ће

се ова наша млада задруга, која је поникла са најлепшим изгледима у будућност, развијати и цветати по примеру осталих наших добротворних задруга.

Одајући сестрама Панчевкама сваку хвалу што су ову лепу хуманитарну мисао тако својски пригрлиле, уверена сам, да то њихово садашње одушевљење не ће ослабити ни у току времена, него да ће га вечито жарко родољубље загревати. На последак нека је слава и хвала младим Српкињама које се латише трудна посла, те неуморно и делотворно порадише на оснивању „Добротворне женске задруге“. —

За који даи послаће се правила вис. влади на одобрење, и тако се можемо надати, да ће нам задруга за најкраће време у својој потпуности ступити у живот.

Даница Ч.

Т. Бечеј, 18. фебр. 1894. На св. Три Јерарха приреди задруга Српкиња Турско Бечејкиња беседу уз суделовање гђца: Јулке Павловић Поповићеве, Јованке и Миле Илића, и г.г. Стевана Дескашевог, Беле Рота и Пере Добриновића.

Нит' у мене уста златоуста, нит' у мене пера од сокола, да опишем било речју живом, било словом, драж овог весеља.

На беседи дивно нам беседи г. др Богдан Давидовић. — Дивних речи бујна река заталаса срца наша, па на оти бисервали достигосмо пристаниште украшено зор-сликама: „Како српска жена и девојка врши своју дужност у прошлости, па и — садашњости!...“

И ишчезоше речи говора значајног, да уступе места четвороручној свирци двеју сестрица, гђца: Јованке и Миле Илића.

И пролећаху двораном звуци чаролијски, што их извађаху веште младе свирачице, — и освојише савршено срце слушалаца, који их бурним клицањем поздравише и поново изазваше.

А чу ли ми, читалице драга, да се човек са слављем надпева? Ни ја не чух до вечера тога! Али тада, до два грла јасна, певаше нам 'нако по славујски. Па и лепше и звучније, него славуј-тица сивопера мала. Част и хвала нек је зато уметнику г. Стевану Дескашевом, и дичној гђци Јулци Павловић Поповићевој! Тешко је рећи чему припада првенство; или оном дивном двопеву, или красним самопевима им. Особито „Мињон“ самопев г. Дескашевог, изазвао је веће допадање.

Таке песме, величајне, маме руже и пролеће!...

Господин Бела Рот, еванђелички свештеник суделовао је на беседи нам, својом уметном свирком. Извађао је красне композиције у српском духу, а Србадија одушевљено прима ути-

ске из заноснога царства звукова. А бурни узвици „живио“, којима слушаоци обасуше суделача уметника, као да замирише благотвором народносносношљивости и приступачности Хај, кад би тај цвет ухватио корена у срцима свију грађана. онда благо теби, мила, лепа домовино наша!

Поменутом уваженом господину нека је од стране чланица срп. женске задруге изречено на овоме месту свесердно: хвала и живио!

И потраја неколико тренутака, и наступи нестриљење, док се не појави г. Пера Добриновић, а по усхитном поздраву публике могао си познати, е је то давнашњи љубимац њен.

Господин нам, изразе душевне таме изне-

сене у песми „Луда“ од Петефија, одекламова тако, како умеју само они, које је узвишена уметност посинила! Не мањи успех пожњео је г. Добриновић певањем нар. песама које Србин тако радо, тако радо слуша...

Срдачна хвала дичној г.г. суделачима и гђама суделачицама, а удвојена хвала велезаслужној председници гђи Даринци Малетић, и њезиној јединственој заузимљивости. Благо Српству код таквих кћери, благо роду код таквих жена! Таким женама, које — ма и у скромном оквиру, посвећују своје силе узвишеним идеалима, нека је часно место међ женскињем свима и свуда!

Златица.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ШКОЛЕ.

Гђица Стака Станојевића ћерка г. Јефте Станојевића из Будапеште постављена је за учитељицу на будимпештанској државној препарандији за забавиље. Ово је лепо од владе а поносно за нас Срба, што је на овако угледном месту школскога рада дошла Српкиња.

Гђица Анђелија Сандићева приправница бечког вишег педагошког завода, колоквирала је своје студије за први течај са врло добрим успехом.

Мостарска српска виша девој. школа није одобрена од земаљске владе; али је земаљска влада подигла у Мостару државну вишу девој. школу.

Отпуштање српских учитеља. Угарска влада отпушта из службе све оне српске учитеље и учитељице из уже Угарске, који не знају добро мађарски језик; само не знамо, шта ће с толиким празним школама учинити? те то нас теши, да ће се и министар још о том мало предомислити.

ИЗ ДРУШТВА.

Панчевкиње се удружиле. Једва после 20 година, од како се на овој страни као прве удружиле Кикинђанке, удружише се и Панчевкиње. За сад их има уписано 120 чланица и држаће свој први састанак у уторак 22 фебруара о. год. Случај је хтео, да оне буду баш 20-ти цвет у венцу Српкиња под скиптром Аустро-Угарске монархије. Нама је врло мило, што можемо убројати и Панчевкиње у коло оних Српкиња, које осећају за свој народ и које су вољне да му пруже штедњу руку, која му је, у данашње доба, баш најпотребитија јер не лежи позив наших овоостраних Српкиња само у делењу милостиње, има то и дубљег свог значаја и тек ће се доцније видети, како су то благодетне

установе по наш овоострани народ. Ми смо на прагу тог доба, јер држава нас потискује од своје школе, па сад и од цркве, па ћемо за кратко време спасти на сам дом, те онда треба израније, да наоружамо матере и Српкиње, да нам оне буду чуварице и заштитнице наших народних светиња, наше св. православне вере, нашег милог језика и наших дивних обичаја, а у том ће ове задруге највише припомагати, јер ће се у заједници међусобно бодрити и на заједнички отпор крепити. За то ми од свег срца поздрављамо ову нову посетриму са искреним изразом: живеле и срећно им било! Да Бог да се на њих угледале сад листом и остале Српкиње, јер у снопу је јачи прут, у слози је спас!

Смедеревкиње. Добили смо извештај из Смедерева, да се тамо знатан број угледних госпођа удружује на ту цел, да морално и по могућству и материјално потпомаже цели добротворне задруге Српкиња Новосаткиња поглавито тиме, да се постара, како ће да се одржи и унапреди овај лист задружни „Женски Свет“. Оне су раде, као што поштована дописница вели, да тиме даду видљива знака свога признања према труду и заузимању наших овоостраних добротворних задруга.

Ово саучешће наших оноостраних сестара врло нас весели и пружа нам уверења, да крвне и духсвне сазвезе наше нису прекинуте 200 годишњим растанком. Хвала им!

Добротворна женска задруга за потпомагање сиротиње у Митровици приредила је 20. фебр. о. г. један концерт с игранком у корист своје благајне уз суделовање г. А. Хаџића, срп. цркв. пев. друштва и др.

Книнкиње (у Далмацији) спремају се, да оснују добротворну задругу Српкиња. Ми их поздрављамо на том путу и желимо им свако добро.

Српски учитељски конвикт у Новом Саду довршио је своју трећу годину спреме и издао је рачунски извештај за прошлу 1893. годину, из кога се види, да у том друштву има уписано 122 редовна члана (учитеља), од којих је 5 умрло, 6 иступило, а 5 због неуплате је оптужено, који се по томе могу сматрати, да су иступили, те онда има редовни за уплаћивање још 106 чланова. Потпомажући чланова уписано је 94, од којих је само 1 члан напустио своје обвезе и иступио, а 50 њих су већ исплатили сву своју чланарину, а остали уплаћују редовно са врло малим изузетком. Друштвено се имање показало на крају 1893 год. са 21,272 ф. 72 ч.

У најновије доба добило је ово друштво новог легатара Покојни грађанин земунски Лука Николић оставио је овом друштву 300 ф. које је његова супруга Неда већ уплатила, а добило је и два нова потпомажућа члана г. Дра Љубомира Радивојевића из Каменице са 150 ф., г. Пају Урошевића из Г. Ковиља са 50 фор. и вишковачку штедионицу са 50 ф. те које с тим, које с новим уплатама чланарине повисило се имање овог друштва до 1. марта о. г. по нов. кал. на више од 22,000 ф.

Споменик Војиславу Илићу. У Београду се склопило друштво књижевника и пријатеља покојног В. Илића, који су издали проглас на народ српски с позивом, да се куће прилози за подизање споменика покојнику. Председник је истом одбору Др. Змај Јован Јовановић а благајник г. Милош Валожич књијар, коме треба слати новце.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Босиљак је наше најмирисније цвеће; њега треба да има свака кућа, јер он је и свето цвеће, од њега се праве ките за пошкропавање водицом, он се у божићни колач меће, њиме се и иконе ките и наше жене га у рукама носе, кад год пођу у цркву. Босиљак се сеје семеном марта месеца. Он воли топлу земљу и сунчану страну. Њега посеју прво у лонац, па кад никне, пресађује се у башту, ал тек кад отопле дани. Земља је боља песковита него масна. Он воли много воде, за то се мора често заливати. — Босиљка има крупна и ситна листа, онај ситнији је и мирисавији; а има га с белим и плавим цветом Ко какав воли, нека у семе-нарама таког иште.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Турско Бечејкиња.

Извештај управног одбора Т.-бечејске добротворне Задруге Српкиња, поднесен главној скупштини 17. фебруара (1. марта) 1894. Славна скупштина! 1893. година је друга година опстанку ове задруге. Ове године имала је Задруга 30 редовних и 34 чланова потпомагача.

Редовни чланови беху: 1. Кат. Стојковића, 2. Љуб. Подгорчићева, 3. Даринка Ранковића, 4. Даринка Малетић, 5. Ангелина Шићаревића, 6. Милка Миловановића 7. Мила Поповића, 8. Ленка Поповића, 9. Софија Нићина, 10. Даница Радивојевића, 11. Ефимија Рајевића, 12. Софија Стајића, 13. Ката Максимовића, 14. Мара Давидовића, 15. Даринка Нерандић, 16. Ана Рајзер, 17. Ана Капића, 18. Јелена Рајевића, 19. Софија Јанковића, 20. Наталија Јаковљева, 21. Јудита Николића, 22. Теодора Сивчева, а на почетку ове 1894. године уписаше се још за редовне: 23. Катица Рајковића, 24. Тинка Рајковића, 25. Бојана Васића, 26. Мара Димитријевића, 27. Милка Белића, 28. Ленка Влашкалића, 29. Ана Јанковића, 30. удова Мила Поповића.

Потпомагачи беху: 1. Прока Цуцић, 2. Калман Штајнгаснер, 3. Т. Конц 4. др Фердинанд Мителман, 5. Миша Маркуш, 6. Младен Боберић, 7. Серена Шољмошева, 8. Клементина Милерова, 9. Стеван Ранковић, 10. Ђока Николић, 11. Шарлота Дрндарска, 12. Ема Тосеги, 13. Катинка Пунај, 14. Шарлота Урбанова, 15. Ј.

Варадијева, 16. Велислав Јовановић, 17. Драга Гавриловића, 18. Паула Бизекова, 19. Т. Сечанска, 20. Мила Ранковића, 21. Ирма Јакабфи, 22. Теодора Павловићева, 23. Катинка Недељковића, 24. Вилма Иштванџијева, 25. Јован Бишиц, 26. Анка Петровића, 27. А. Каракашевића, 28. А. Арацкова, 29. Кајзер Лајош, 30. Елиза Костовића, 31. Б. Самекова, 32. Марија Мак, 33. Ана Предраговића, 34. Марија Урбанова.

Редовна чланица ове задруге *Марија Докторовићка* је 26 марта 1893. године умрла; она беше узорита супруга, мати и Српкиња и врена чланица ове задруге. Заслужила је да јој се име са сваком чашћу и поштовањем на овоме месту спомене, да јој чланице устајањем одаду последњу пошту и да јој рекну: „Бог да јој душу прости!“

Задруга је у минулој години била позвана од в. кикиндске добротворне задруге Српкиња на светковину њезиног 20-годишњег опстанка, која је светковина одржана на Ђурђев дан. Но околности нису дозволиле, да задруга лично или по изасланицима заступљена буде, с тога је наша задруга ову свечаност поздравила брзојавним поздравом.

Прошле године је наша задруга на жалост опет имала прилике да покаже, шта може. Тада је српска општина *Башчид* пожаром претрпела грдни удар, многе куће погореше, многа сиротиња оста без крова и крува.

Наша је задруга прва била, која се с места латила купљена прилога, те је у своје време послала дотичном месном одбору скупљених 114 фор. а из своје благајне одбором одобрених 10 ф., свега 124 форинта.

Задруга је на основу одборског закључка бр. 24. од 29. јунија пр. године — приредила прошлог лета у овдашњем „градштуру“ мајалес, који је задружној благајни донсо 43 ф. 79 нов. чиста прихода.

И ове је године задруга у своје време одела неколико деце, која полазе овдашњу српску школу. На одело сиромашној школекој деци потрошила је 65 фор., а одела је 15 мушкараца и 8 девојчица. Примећује се, да је новац само за материју издат, а кројење и шав радиле су саме чланице.

Задруга је ове прошле године давала и даје и сад из своје благајне по 1 ф. месечне припомоћи сиромашном ђаку у новосаеској српској в. гимназији, овдашњем сину *Сими Перкићу*.

И ове је године задруга ковчежићем купила добр. прилоге на срп. нар. позориште.

Као особито пријатну околност имамо да забележимо то, што се наш овдашњи народни новчани завод, народна штедионица у Т. Бечеју и ове године, као и до селе, врло и преко сваког очекивања дарежљиво сетила наше задруге. Народна је штедионица нашој задрузи и до јако велика добра чинила, но ове године је управо сама себе надвисила и у присенак бацила многе наше веће и јаче заводе. Штедионица је Задрузи нашој ове године даровала прилог од 255 фор. 23 нов., који је новац уплинуо у задружну благајну. Управни одбор је честитој управи ове штедионице у лицу управитеља јој господина *Јоце Малетића* поднео своју писмену захвалност на тако обилном дару.

Но најсветлија тачка у животу ове задруге од прошле, а сад већ и ове године, јесте *беседа*, коју је задруга наша ове године на три Јерарха приредила. Ова је беседа приказала задругу нашу не само овдашњем, него поглавито страном српском и несрпском свету да је она данас у нашој околини стожер, око кога се прикупља све, што је боље и одабраније у женском српском свету. Беседом својом показала је Задруга, да у нашем овдашњем и околном друштвеном животу она стоји на висини свога позива а да она управо држи ситуацијом и даје тон и правац нашем друштвеном животу. Дао би бог, да Задруга наша и даља тим путем напредује, и благословен род њезина благодотворнога посла неће изостати.

И материјални успех ове беседе јесте управо неочекиван и за наше прилике прекрасан. Каса од беседе показује бруто приход од 337 фор. 24 нов., а чист приход од 222 фор. 43 нов. Таким успехом могу се понети и много веће и старије Задруге, него што је наша од две године дана. Задруга је имала на крају прошле 1893 г. свог имања у своти од 1171 ф. 57 н., што је за 2 године врло леп резултат.

То је у главном био рад ове задруге у минулој а од чести и у овој години до данашњег дана. Управни је одбор по својим силама све учинио, да задругу ојача и унапреди: а колико му је то за руком пошло, нека сл. скупштина изволи сама пресудити.

Управни одбор моли славну скупштину, да извештај овај извози на знање узети.

У Т. Бечеју, 17. фебруара (4. марта) 1894.

Др. Богдан Давидовић
тајник.

Даринка Малетић
председница.

ПРВО СРЕТАЊЕ.

Еео свет је пев'о,
Само ја сам ћут'о,
Избегав'о моме
И усамљен лут'о.

Избегав'о моме
И тражио цвеће.
Цвеће ће ми мирит',
А проверит' не ће.

Избегав'о моме —
Ал' где опет једне!
Мени уздрхташе
До сад груди ледне.

По њима се миље
Непознато просу
И бледо ми лице
Руменилом осу.

Распламтела ватра
И срце загрева,
Па и оно махом,
Поче да понева!

Мила песма за њом
Чак и ногу креће:
То тек није мома —
Мора да је цвеће!

Гавра В. Гојковић.

ЂУЛИЈА.

Када је јутарња зора просула своју благу румев, да њоме освежи своја мила чеда, да их напоји и оснажи пођох и ја, да је први пут поздравим у српској земљи, да се дивим њеноме чару.

На пет корака од прозора, шумила је тиха река, на чијој, као огледало површини, купаху се први сунчани зраци, а над њоме повијало се јато гавранова, који крештањем прекидаху нему тишину, час по губећи се — и опет враћајући се. Супротна обала реке била је засађена врбама, иза којих се пружао низ турских кућа, које допирашу до дивне зграде „Начелства“ иза којег се величанствено уздигао град.

Ова појава можда не би имала за друге дражи, али ја, која сам се толико заносила овим крајем, на мене је све тако утецало, да не знам речи, којима би то нацртала.

Напајајући се јутарњом свежином, и заустављајући поглед на сваку стварчицу, која ме окружавала, готово и не приметих приличан број була, умотаних у белим фецецама, како поседаше на бедему реке.

У исти мах приђе ми баба, која је била одређена да ме послужује, и у којој још синоћ познадох разговорно створење; она ми скрену пажњу на буле, и рече: њих можете сваки дан видети; то је њихова највећа радост, кад посматрају воду и врале.

А да ли сте видели Ђулију?

Ја је зачуђено погледа, и рекох, да овде никог не познајем. Уједно је запитах: ко је то, чије име мало час спомену?

Старица поче причати:

Ђулија је ћерка једног од најбогатијих Турака. То вам је лепо дете, да нисте у стању, доста се ње нагледати. Само је слаба, и врло чудне нарави. Она дође још пре зоре на реку, па гледа — гледа у воду — као Боже ми опрости — да нешто чека оданде. То све чини донде, док не дођу ове буле; јер говори се, да јој пребацују, што се већ једном не забули, а већ јој је 15 година. Па те буле знате, не пребацују само њој, већ и њеном оцу;

али њен отац тако је добар, као да није Турчин, он вели: има времена, нека је још мало, јер је и тако слаба. Здравом је размазио, већ не ваља шта чини. Друге Туркиње у њеном добу већ се удају, а она још иде с отвореним лицем. Па бар да није крета тако лепа...

Сва бабина казивања, јако ме заинтересовала, и запитах бабу, да ли би се могла упознати с том девојком?

Како да не — Она одлази сваки дан код Миљанови, а Вјера ће бити ваша ученица. Код њих је можете сваки дан наћи.

Од тога дана сваки дан бих посматрала у јутру и с вечери споменуто девојче, како је упрла поглед у реку или небо, те би часовима стојала не мичући се.

Дан заданом летио је. Ја сам у велико одпочела школу, па пошто сам све у ред довела, то намислих, да се кренем међ свет.

Жеља, да се упознам с Туркињом, као и то, што су ме родитељи Вјере Миљанове већ више пута позивали; то пођох њима.

Миљанови су дивни људи. У оцу се огледа слика правог Србина јунака, о чему не сведочи само спољашњи поглед већ и дела. То је вођа кршни Шумадинаца, наши соколова. А љуба му — она га је сасвим вредна. Она је права српска мајка и верна љуба; те речи држим да су довољни докази, а да више не говорим о личности те дичне жене. Љубав ови, сретни, људи усредсредила се у њиховој деци, у сину Милу и ћерки Вјери. У деци тих врлих људи огледа се прави благослов божји. Њихово здравље, лепота, веселост, узјамна љубав и све — прича неисцрпиво задовољство.

Један поглед у ту породицу, довољан је, па да свако зажели овакав живот.

Миле је по жељи очевој свршио академију и сад већ годину дана, како је подпоручник у месту. А Вјерица, њој је тек десет година.

Гостопримство и искреност, с којим ми изиђоше на сусрет Миљанови, склопило је међ нама пријатељску везу — везу коју ни једна сила не руши.

Разговор, који је узео прилично озбиљан ток, прекиде улазак Ђулијин. Стари Миљанов приђе јој и приведе је мени с речма: Ово је моје треће дете, ово је моја друга ћерка. Затим је пољубио у чело и рекао, да иде Вјери. Пошто девојче оде, узе реч Миљанов.

Вами су познати одношаји Срба и Турака, који тако рећи до данас трајаше; но све па и то, што сам ја предводио Србе, а мој пријатељ Мехмед Турке, није нас раздвоило. Ми смо на бојишту били крвни душмани ал на дому остасмо верни пријатељи; карактер тог човека такав је, да је вредан свачијег поштовања.

Мајка Ђулијина умрла је, када њој беша тек година дана, па пошто су у то време наступиле рђаве прилике, а мој пријатељ Мехмед не имајући никог свога, дође к мени и рече: Мирко, ти знаш, да је дошло време, када се треба кренути у бој, иста дужност, која тебе зове, зове и мене, али моје дете, моја Ђулија, она никог нема, на кога би је оставио; тако ти Бога хришћанскога, реци твојој жени, нека јој буде мајка до мог повратка, али, ако се не вратим, пошљи је мом брату у Цариград; јер сам рад, да ми дете по мом закону одрасте.

Мислим, да није нужно говорити о томе, да смо дете примили. Бој се утишао, Мехмед се вратио, али Ђулија и сад је више код нас, но код оца. Мене и моју жену не зове другим именом но „бабо и мајко“, а моју децу сматра као брата и сестру. То је анђео а не дете, па само, да је мој пријатељ мало попустљивији, ја никад не би тражио боље снахе и милије кћери. Али он човек поштује свој закон, и ту нема речи . . .

Но бојим се за Ђулију. За њу није затвор, њој треба свежа ваздуха; јер њено здравље врло је слабо, али њин закон — но на то не смем ни да мислим. — Чудно је то дете; оде на реку, па посматра у вече звезде како се огледају у води. јутром посматра сунце, па када се оданде врати, толико нам прича и о таким нас стварима пита, да не знамо, шта да јој одговоримо.

Пре две године удавило се у реци

једно дете, и од то доба, тако често говори, како је та река тако лепа, али немилостива као њиова вера. Ви нисте у стању замислити, како је то девојче одано својој вери, о којој тако мало зна, али звезде и месец, то је занело. Помисао да ће та лепа вера скорим да јој отргне слободу, свагда изазове јаке грознице.

После ових речи био је Миљанов јако потрешен. Стрина (као што ћу назвати Миљановицу) ме позва у Вјерину собу. Ту сам имала прилике добро да видим лепу Ђулију. Да лепу, јер су оправдане бабине речи. Преданном је стојало високо бледо као мрамор девојче. Дуге црне витице пребацила је на једну страну и немирно се играла њима. Црте лица тако су правилне тако у складу, да се није немирно рукама играла, и оним дивним очима мицала, као и румене усне, видљиви докази живога бића, мислио би човек да гледа ванземаљско створење; мислио бих да гледа дело уметника — али не — то ум не зна да створи.

На стринине речи седоше оба девојчета и продужише своју пређашњу забаву, која се састојала у томе, која ће више чика Јовиних песама у неком старом „Невену“ наћи. Милина је било погледати извајану радост на тим милим лицима.

Наша Ђулија зна читати и писати, али разуме се, без знања њеног оца. Миле јој доноси од свуда песме, но она више свега воли чика Јову, шану ми стрина.

У то дође и Миле.

Оба девојчета приђоше му, радосно причајући о својој забави; он пружи свакој руку и рече смешећи се: лако је песме наћи, али која од вас више зна на помет?

Ђулија се у брзини изговори: ја знам све „Ђулиће“ а при том лака румен осујој лице. Њене речи као да су мало збуниле младог официра.

Миле је био сушти отац, црномањаст, стасит, окретан, веео, само очи, оне су биле као небо плаве, из којих је продирала кад и кад нежност и благост, као и код мајке му.

Међу нами се започео жив разговор, који се односио највише на песме, разни

наши песника. Миле је говорио Ђулији и то с таким осећајем и погледом, да није било тешко погодити, каква је веза ово двоје спајала. Да обоје — јер и њен поглед у коме је била извајана болна душа, говорио је да и она љуби, ма да није разумела сама себе, па ни њега.

Вече се било спустило и мени је валао опростити се с овом честитом породицом. Али Ђулију, тог анђела, понела сам собом у мислима, не би ли нашла изласка помоћи јој.

Опет су дани протецали, али је било разлике између њих и пређашњих. Ја сам скоро сваки дан одлазила Миљановима, и часовима забављала се Ђулијом.

Није било дана да нисам нешто ново на њој нашла. У њој је било толико лепог и узвишеног скривено — и за то је требало само мало труда, па да се развије. Врло често је с таким заносом и одушевљењем говорила о природним лепотама, да је било милина слушати је.

Али које вајде? Њој је требало још за који дан, све то оставити, и предати се новом животу . . .

Први дана тела сам је упознати с много чим, али ми Миле рече: Немојте, то би је убило, и ово чему сам је научио, много је за њу. — Камо лепе среће, да није Туркиња, али овако, све је пропало.

Велика је жалост била погледати овог младића, како се бори собом, како се труди, да претопи љубавне осећаје у друге, али узалуд . . .

Једнога дана, када смо ја и Ђулија саме шетале по врту, узме ме она за руку и одведе ме једној дивљој, белој ружи, па весело смејући се рече: баба каже, да сам ја тако исто бела и дивља као ова ружа.

Је л' то истина? па и не чекајући одговора продужи. Но да вам причам о мом животу.

Ја се не сећам моје мајке, али свакако не би ми ни код ње босје било Нека им Алах врати у рају сва она добра, која су ми чинили, и чине, мој добри баба и мајка.

Док сам била мала, па и до скоро, знам, да сам трчала за лептиром, слушала врапце и вране, гледала цвеће, и не је

дном изгледало ми је да то цвеће мени прича. Вјера је била много мања, па кад би и њу позвала у врт, она није тела, већ је остала код њених играчака. Нико у кући није веровао у моја казивања, ма да су ме радо слушали, и никад ми то у очи нису казали; само Миле — он ме је разумео. Он ми је причао, да има људи, који певају: цвећу, тицама, зори, сунцу и т. д. И често је молила баба, за дозволу, да ме научи читати. Најпосле је попустио; али да мом оцу то никад не кажем, што сам и обећала.

У то доба почиње моја највећа срећа али и несрећа.

Када ми је било четрнаест година, мој отац из шале поче ми говорити, да је време одрећи се овога живота, и ступити у онај, који наш закон девојкама у ово доба прописује. Ја сам зриво осетљива, и те његове речи изазвале су љуте грознице. Зар није то страшно, живети усамљено, одрећи се свега?

Када је мајка чула узрок моје болести, молила је оца, да се окани своје намере, које јој је он и обећао, т. ј. за две год.

Али мени је онај дан остао добро у памети; од тога дана живим у страху, у стрепњи, да ће ми сваког часа отети све моје —

Глас јој је дрхтао, била је јако узбуђена, и једва чујно рече: „Ђулићи“. —

Неко се ближио нама и ја једва разабра: скорим ћу учинити, што се од мене иште . . .

Малаксало наслони се на мене а рука, коју сам држала, била је ладна као лед.

Отпратила сам је до вратница њине куће, а и сама пођох, без да сам се коме јавила.

Сутра дан примила сам од Мила следеће редке:

„Нашто оно крити што сте могли од првог дана да приметите; ја љубим Ђулију! А она — она оће за увек да нас остави. У вама полажам још последњу наду, полажем сву моју срећу, одвратите је, ако је могуће! . . .“

У кући Миљанова нико није за то знао осим Мила. Када сам отишла нашла сам Ђулију, где помаже стрини бирати здраве

јабуке за зиму. Када су биле готове, позovem Булију у врт. Обе смо неко време ћутале и посматрале опало жуто лишће.

Булијо! јеси ли добро размислила шта мислиш учинити? запитих је.

Јесам, одговори доста мирно.

Мој отац само мене има, у мене све полаже, па како би то грозно било, сад у старе дане њега осрамотити и заборавити.

Овај корак можда ће ме живота статн — али ништа — сад имам снаге; ко зна, да ли ћу касније бити у стању то учинити?

Када су Турци изгубили ове крајеве, мој отац је хтео да се одсели у Цариград, али мени за љубав остао је овде; толико ми је попушто; он је тако добар, па је време, да му и ја пустим мало радости.

Ено оца виче!

Свакако је дошао; идем да га обрадујем. Збогом!

Читаву ноћ нисам спавала. Још пре истока поћох прозору, да свежином расте рам тужни догађај, прошлога дана.

Булија је стојала на оном истом месту, где сам је први пут видила. Наслонила се на врбу, а кад што би уздигла руку очима валда да утре сузе.

Био је светац, и ја сам се спремао за цркву, али Вјера дође мени, сва уплакана и замоли ме, да одма дођем, њима.

У тој иначе свагда веселој кући, изгледало је све тихо и мирно, као да је ко тешко рањен. У соби је био сам Миљанов.

Од чега сам се бојао не убоја се. Данас ми рече Миле, да воле Булију. Молио ме, да покушам код њенег оца, да нам је за увек остави — па како се нада. — Али ја то не могу чинити; јер Мехмеда од детињства познајем; он до лудила поштује своју веру. — Знајући, да је и вама Булија мила и драга, позвао сам вас, да је сви заједно испратимо, да се за увек с њом растанемо; јер хоће да се ода животу, који нас увек раздваја.

Крушна суза засја у оку оца, који је тога дана имао да изгуби своје дете...

Мехмед је дозволио Булији да читав дан проведе код нас; шта више, казао јој, да не нагли, оставио јој још годину дана

слободе, али она је све одбила; дошла је само на неколико тренутака.

Силан је бол овладао мноме, гледајући ту невину жртву, како пружа главу ономе, који је воли више свега, али опијен срећом, не зна шта ради; одузима јој живот.

Хтела је да говори, да благодари, али јој речи застале у грлу. Клече пред оца и мајку, и стаде им љубити и росити руке сузама. Ови добри људи грлили је наизменце и љубили је, гушећи се сузама. Затим приђе Вјери и мени; с оним погледом, који је на нас управила, као да је хтела све да каже. Приђе и Милу — пружи му руку, и зачу се глас, који душу пара: буди сретан — збогом! Фала! и оде.

Ово је био грозан дан. Све је тако изненада дошло, све је тако пусто изгледало, сви су тужили, а нико не имаде речи од утехе.

Када сам после више дана отишла Миљановима, сви су изгледали као да су с гробља дошли. Сви се изменили. Отац и мајка постали су много нежнији спрема своје дече. Вјерица је постала тужна и једина јој утеха беше њена лутка, коју је Булијом звала: а Миле — од оног веселог младића, који је пређе знао све да занима, од њега је постао озбиљан човек, који је накнаду за све изгубљено тражио у штудијама. Озбиљност би свагда заменила туга, када би погледао на преп беле руже, последњи дар, за њега свагда изгубљене Булије.

Наступила је јака зима. Сила света испунило се око реке да посматра веселу младеж, како се тоциља и надмеће ко боље зна. И Вјерица оде прозору, али када јој и то досадило, замоли мајку, да јој допусти ићи њеној тетци.

Тек се спремила за полазак, али дође једна стара Туркиња да јави Булијин долазак, а уједно, да се осведочи да нема кога од мушких код куће.

Миле је отишао послом, а отац када је чуо за ово као рањена звер стаде викати:

Тирани, гадни народе, не било те! Ја који сам је на рукама носио, ја да се уклањам од свог детета.

Залуд му је стрина доказивала, да је

то њиов закон, он се није знао умерити. узнемајуће је узео капу и оде од куће.

Дође и Ђулија. Изгледала је сасвим друго створење. Постала је много озбиљнија, а знатно је и ослабила; но покрај свега постала је тако рећи лепша; јер јој богато турско одело, особито стојало.

Прве јој речи беху: шта ради, и јели здрав бабо?

А када јој Вјера кроз сузе стаде причати о очиној срдњи, није се дуже могла уздржати; тужно је плакала.

Причала је, како ће је тај нов живот скоро убити, а као доказ, пружила је мараму у којој се огледали трагови испљуване крви.

Отишла је кући, али је легла у постељу. Ми смо јој чешће одлазили, и свагда би је затекли мирну и нека тиха срећа

огледаше јој се на лицу. Једном ми шану: скорим ћу опет бити сретна, оставићу затвор: поздрави Мила...

Снег се отопио. Благо пролетње сунце почело је опет да снажи земљу, да буди успавана чеда и да их роси својим бисером; звезде су опет сјале, буле се опет скупљале, али Ђулије није било.

Она се борила с душом.

Када се први пролетњи цвет, весник милог пролећа указао на површини земљиној, онда је увео један пупољак беле руже, онда је одлетео један анђелак, који је толико патио, чија је срећа била тако близу — али се је морао одрећи.

Тога дана оставила нас Ђулија за увек. Отишла је да ужива слободу, за којом је толико тежила.

Ниш. 10./2. 1894.

Загорка.

ЧИТУЉА.

Лујза удова Николићка рођ. Грунд, бивша супруга негдашњег ереског судца у Жабљу, преминула је напрасном смрћу 22. фебр. о. г. у наручја своје матере Милице у Петроварадину, а у својој 38. години живота. Беше добра душа, ваљана Српкиња. Лака јој била црна земља!

† Сида Вукићевића, врла ћерка нашег заслужног педагога г. Николе Ђ. Вукићевића, а невеста г. Николе Бегића ц. и кр. надпоручика, преминула је после критке болести у најлепшем добу, у 23 години живота свога. З. (15.) фебруара о. г. баш кад се најживље спремали сватови. Како је то већ трећа велика жртва, за последње 3—4 године, коју немила смрт односи из дома нашег поштованог г. Н. Ђ. Вукићевића, и како је то била узор-девојка по лепоти и по душевним својствима: то је овај губитак изазвао опште саучешће у свима круговима нашег интелегентног света и ми можемо само молити Бога, да прими ову анђеоску душу у своје рајске насладе, а родитељима, веренику и родбини, да пружи снаге, да и овај губитак по божијој вољи, мирно поднесу и да се у срећи остале своје двоје дечицо утеше. Нека је вечна намет покојној српској лепотици Сиди!

Павле К. Шимић. Тек ово дана смо дознали, да се још прошле године, 12 маја, упокојио најстарији Србин бајски П. К. Шимић, у својој 89. години, и отац негдашњег новосад. вел. капетана Милана Јустина Шимића. Покојник има великих заслуга по Српство у Баји особито из доба бурне 1848/9. године и њему се има највише захвалити, да се пробудила свест у наше браће Вуњеваца у Баји, па после

и у Суботици и да се сматрају за нашу браћу. Па да му, и сад, ма и после године дана довикнемо: слава! вечна ти успомена српски стари соколе!

† Михајло Хорник. Ниш најмањи славенски огранак, Лужички Срби, изгубише 10. фебруара о. г. п. н. к. свог најугледнијег и најзаслужнијег сина: Михајла Хорника, каноника у Будшину. Хорник беше душа свог духовног и политичког живота наше браће Лужичана; основао је друштво: „Св. Ђирила и Метода“, које издаје књига за народ, уређивао је часопис „Матице Српске“ и у опште толико је писао за своју децу, да ће се тешко наћи тамо заменик му. Слава му!

† Др. Фрања Рачки каноник и потпредседник југословенске академије наука у Загребу, велики родољуб хрватски, један од највећих учењака на југу словенском, тихе, голубије нарави и поборник слоге и љубави између Срба и Хрвата преминуо је 1. фебруара о. г. у својој 65. години живота. За њиме тугује и плаче не само хрватски народ, него и сав образован српски народ. Нека је слава и вечна успомена томе великом Словенину!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Вртарски Гласник. Почетком ове године почео је излазити овде у Нов. Саду горњи илустровани лист под уредништвом Јована К. Борјановића, а у штампарији А. Пајевића. Лист ће излазити тромесечно са 8 страна велике осмине а цена му је годишње 40 нов. или 1 динар за Србију, које се у напред плаћа уреднику листа „или вртарском заводу“ Борјановића и ком. у Новоме Саду. Редовне муштерије овог завода примаће лист бесплатно. Лист ће доносити су-

времене чланке, практичне поуке, белешке, вести, дописе, подлиске, питања и одговоре, па и огласе, што се односе на пољску привреду, воћарство, виноградарство, повртарство, цветарство, вртарство и домаздук.

Од овог листа је изишао 1. број с лепим и научним чланцима и белешкама и уз њега ћирилицом и латиницом ценовник семена, шибљика и дрвља сваке врсте баштенске са врло лепим илустрацијама. Како је у нас престао излазити од ове године „Домаћи Лист“, који је заступао баштенску и економску привреду, то је овај лист добродошао нашем грађанству, и како ми из дуже времена пратимо рад г. Јов. Борјановића на овом пољу, те познајемо његове лепе способности у овој врсти привреде; то најтоплије препоручујемо овај лист нашем грађанству, који се бави економијом, баштованством, цветарством и т. д. да набави овај за данас најјевтинији лист наш.

Вртарски Весник, семенарске и вртарске трговине Војина Јовановића у Нов. Саду. Година IV. Пролеће 1894. Српска манастирска штампарија у Нов. Саду. Излази четири пута на годину. Овај Весник доноси на углед семење сваке врсте за домаћу потребу и односи се на пољоделско семење, поврће, вреже, цветно семење, руже и питомо воће. Весник је означио сваком семени цену и изнео је уз сваку врсту по неколико врло лепих илустрација, којима хоће да прикаже ствар, која се мисли набавити, у природи својој. Уз то има цену и облике и алатима вртарским, који се данас употребљују у том послу. Ми и ово подузеће топло препоручујемо нашим домаћинама, који се тим баве.

Изишао је *Рад и именик* „Матице Српске“ за 1893. годину, који износи рад главне скупштине из прошле године, имена чланова и приложника, почасне чланове, чланове књижевног одељења, поверенике, именик „Матице Српске“ и списак питомаца. У Нов. Саду. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1894.

ПРИЈАТЕЉИ НАШЕГ ЛИСТА.

1. Благородна гђа Катинка пл. Еремид из В. Кикинде, платила је и ове године за четир добре ученице наш лист, од којих се један примерак даје овде у Н. Саду ученици III. разр. више девој. школе Јулци Чордаровој, други иде на управу више девој. школе у Сарајеву за једну добру ученицу, трећи у Дубровник приправници гђици Олги Ракићевој а четврти у Београд ученици више жен. школе гђици Анци Рафајловић.

2. Гђица Зорка Обрадовић ученица женског лицеја у Загребу преплатила је за две овдашње ученице срп. више девој. школе, који се дају Смиљи Добродолској и Анђелији Иванишевићевој ученицама IV. разреда.

3. Г. Ђура Љубојевић платио је у спомен своје покојне супруге Софије један примерак, који се даје овдашњој ученици IV. р. в. д. школе Ангелини Зековићевој.

4. Гђа Љубица Краугвурст из Срем. Карловаца у спомен своје покојне кћери Марије платила је лист за гђицу Јулку Ђурићеву приправницу сомборску, гђицу Катарину Војновићеву ученицу више жен. школе у Крагујевцу, и гђицу Даницу Марковићеву из Београда.

Ми се у име ових ученица топло захваљујемо свима горњим пријатељима. Живели!

Д. З. Бр. 2. — 1894.

Гђи Меланији Савићки,

негдањој начелници добротворне задруге
Српкиња Вршчанака

у Вршцу.

Ма да се једногласног избора за начелницу добротворне задруге Српкиња Вршчанака ове године не хтедoste примити, ипак ваше мудро, савесно и родољубиво вишегодишње начелство ваље овоме друштву, обезује сваког члана му, а нарочито овај управни одбор, на захвалност, која вам се овим путем најтоплије изриче.

Из седнице управног одбора добротворне задруге Српкиња Вршчанака, држане у Вршцу 2. (14.) фебруара 1894 г.

Никола Брашован,
перовођа.

Софија Г. Петровићка,
подначелница.

ОДГОВОРИ.

Гђи Милеви Д. Ж. Смедерево. Претплату можете предати г. Кости Димитријевићу трговцу, нашем скупљачу тамо; адреса је поправљена. Гостопримство примамо и уважавамо. Хвала!

Који су тражили за ову годину дивоткорике за наш лист, јављамо им, да ће овога лета овдашњи књиговезац г. Милан Манојловић набавити сам машине за оваке корике, те не ће бити потребе, да наручујемо то горе; и пошто се и тако мало њих за то пријавило, молимо, да се стрпе за 3—4 месеца, па ће добити то из српских руку, по свој прилици, јестиније него горе.

Гд. И. Ш. Шид. Сувише је велико за наш лист, док овако излази по једанпут месечно; ако би се до године издавао лист више пута, могли би употребити, овако не можемо, те молимо, да јавите шта ћемо чинити с рукописом.

Гд. М. Ч. Бечмен. Примили смо и употребимо око школског растанка. Хвала! Оно пређашње не можемо употребити